

Avlivning av får

Flockdjur som är vana att alltid vara i sällskap med andra djur mår bäst av att avlivas i närheten av flocken. Får brukar inte reagera negativt på att ett annat djur i flocken avlivas bredvid dem.

Att hålla djur innebär att du måste ta ansvar för att djuren mår bra när de lever och att de får sluta sitt liv på ett så skonsamt sätt som möjligt. Tyvärr sker oförutsedda händelser ibland. Djuren kan drabbas av sjukdom eller olycksfall, som gör att du måste ta snabba beslut för att förhindra att djuret lider.

Exempel på tillstånd där avlivning av fåret är bästa alternativet:

- Sjukdomstillstånd som orsakar akut smärta för djuret, t ex frakturer på ben eller höfter som medför oförmåga att stå eller gå.
- Döende djur som lider.
- Svaghet på grund av allvarligt

kroniskt sjukdomstillstånd som medför att djuret är för svagt att resa sig eller förflytta sig.

- Sjukdomstillstånd som inte går att bota eller är uteslutet att behandla.
- Lamning där komplikationer uppstår och du bedömer avlivning av modersdjuret som enda utväg och ett snabbt sätt att minska tackans lidande.

Vad säger lagen

Slakt och annan avlivning av djur regleras i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2007:77, 2008:69, L 22). Får ska enligt lag bedövas innan de avlivas genom avblodning. Godkända metoder för att bedöva får är med bultpistol, kulvapen, hagelgevär, elektricitet eller slag mot huvudet (lamm under 14 dagars ålder). Som djurägare är de lämpligaste alternativen vid avlivning av sjuka och skadade får att använda bultpistol, eller slag mot huvudet för lamm under 14 dagars ålder. Efter bedövning av djuret och kontroll att det är ordentligt bedövat, ska avlivningen alltid verkställas genom avblodning. Avblodning ska göras så fort som möjligt efter bedövningen. När djuret är avlivat är du skyldig att kontrollera att djuret är dött.

Plocka isär och rengör bultpistolen efter användning. Delarna är från vänster: pistolhylsa, fjäder, avlivningspik, pistolhuvud med avtryckare och slagbult, ammunition, förslutningskruv och rengöringsborste. Foto: Håkan Areslätt

Utrustning man bör ha hemma för att kunna avliva får och lamm från vänster: ammunition, bultpistoler, dubbeleggad kniv och utrustning för vapenvård inklusive vapenolja.

På får utan horn ska vapnet placeras i rätt vinkel mot skallens högsta punkt.

Bedövning

När du använder bultpistol ska mynningen trycka mot djurets huvud i avfyrningsögonblicket. Ladda bultpistolen precis innan den skall användas. Bäst bedövningseffekt blir det om du träffar där skallbenet är som tunnast och där hjärnan ligger nära skallbenet. På får utan horn ska vapnet placeras i rätt vinkel mot skallens högsta punkt. På får med horn ska vapnet placeras strax bakom benåsen mellan hornen. Vapnet ska riktas mot käkvinkeln. Att skjuta bakifrån som man gör på får med horn ger mindre skador på hjärnan och kan leda till kortmedvetlöshet. Därför måste avblodning av djur som skjuts bakifrån påbörjas inom 15 sekunder efter skottet.

Om du har vapenlicens för jakt eller avlivning och jägarexamen får du

På får med horn ska vapnet placeras strax bakom benåsen. Det är viktigt att vapnet riktas mot käkvinkeln för att fåret ska bli bedövat.
Foto Kalle Hammarberg

använda kulvapen och hagelgevär för avlivning av får. Dessa vapen ska aldrig vara i direkt kontakt med djurets huvud. Bäst avstånd för kulgevär är max 1 meter. För hagelgevär skall avståndet vara 5 cm till maximalt 25 cm från djurets huvud. På detta avstånd fungerar haglet som en enda projektil och risken för genomskott är betydligt mindre än för kulvapen.

Avblodning

För att få en snabb avblodning ska du helst använda en vass dubbeleggad kniv (dolk) som ger bra snitt. Bladet bör vara minst 20 cm långt. Avblodningen ska påbörjas inom 60 sekunder efter bedövningen med skjutvapen. Om djuret har horn och skjutits bakifrån ska avblodning påbörjas inom 15 sekunder. Skär ett rejält och djup snitt för att öppna

bägge halspulsåderna, som för blodet till och från huvudet. Om avblodningen går alltför långsamt kan ett bedövat djur hinna återfå medvetandet innan avblodningen är avslutad.

Bedövning och avlivning med bultpistol och kniv steg för steg:

- Gör i ordning bultpistol, extrapatroner, ev. reservvapen och stickkniv. Kontrollera att du har den rätta styrkan på patronen för de djur du skall bedöva.
- Fixera djuret
- Stå på ett säkert sätt så du inte riskerar att skada dig själv eller medhjälparen med vapnet.
- Gör bultpistolen skjutklar (osäkra vapnet).
- Placera bultpistolen stadigt mot djurets skalle i rätt position och avfyr vapnet.
- Se upp så du inte står i vägen när djuret faller eller sparkar.
- Ha reservvapen/extra ammunition till hands om bedövningen misslyckas.
- Kontrollera bedövningen genom att testa hornhinnereflexen.
- Avbloda snabbt och inom 60 sekunder (inom 15 sekunder vid skott bakifrån) med stickkniven.
- Lägg det döda djuret på lämplig plats och anmäl snarast till Svensk lantbrukstjänst eller annan godkänd hantering.

OS

ID

STALLMÄSTAREN

Nytt fårmärke godkänt – MICRO ett bra alternativ för lamm och killing

Nu finns flera alternativ för märkning av får och get – visuella och elektroniska. Våra produkter säkrar djurets ID, spårbarhet och dokumentation samt underlättar det dagliga arbetet med djuren. Beställ dina märken redan idag – för en snabb leverans!

Vi märker levande värden – det förpliktigar.

Vi märker levande värden

OS ID Stallmästaren
Plastgatan 12
531 55 Lidköping

Kundservice: 0510-204 45
www.stallmastaren.se

Avlivning av får

Du kan göra en snabb kontroll av att bedövningen lyckats genom att röra vid ögats hornhinna och kontrollera att djuret inte blinkar eller reagerar. Ögat ska se "normalt" ut. Ögon som är inåtrullade så att ögonvitorna syns tyder på ofullständig bedövning.

Efter avblodning ska du kontrollera att djuret är dött. Döden har inträtt när:

- alla reflexer är utsläckta
- djuret är totalt avslappnat
- hjärtat har stannat och djuret inte har någon puls
- andningen har upphört

Kejsarsnitt i samband med avlivning rekommenderas inte!

Enligt lagen får du inte ta kejsarsnitt på får som bara är bedövade med t ex bultpistol eller kulvapen. Du får heller inte börja skära i djuret direkt efter att avblodning påbörjats, utan du måste först fastställa att djuret verkligen är helt dött.

Hantering av det döda fåret

I Sverige råder insamlingskrav på döda lantbruksdjur. Insamlingskravet gäller samtliga får d v s även små lamm. Insamling av döda lantbruksdjur samordnas

av Svensk Lantbrukstjänst AB, genom avtal med lokala entreprenörer. Ett dött djur ska alltid förvaras skilt från de övriga djuren i besättningen och också så att vilda djur och fåglar hindras från att komma åt det. Om du har flera döda lamm under lammingsperioden kan du underlätta hanteringen och minska kostnaderna för kadaverhanteringen genom att ha en frysbox där det går att samla flera djur till ett hämtningstillfälle. Det döda djuret måste placeras vid farbar väg och ligga på hårdgjord, helst gjuten yta, för att minska risken att sten kan följa med vid lastningen. Har du inte hårdgjord yta kan kroppen placeras på en hård presenning helst i skugga. Får som är minst 18 månader gamla hämtas för närvarande utan kostnad för djurägaren. Dessa djur ska analyseras med avseende på TSE-sjukdomar.

Text och Foto: Karin Granström och Birgit Fag

Svenska lantbrukstjänsts entreprenörer för hämtning av döda djur

Kristianstad Kristianstads Djurtransport AB Tel: 044-12 38 83

Kalmar Kalmar Djurtransport AB Tel: 0480-602 00

Varberg Geol AB Tel: 0340- 829 99 / 0706 - 55 88 89

Linköping Kallins Åkeri AB Tel: 0703-73 59 56

Skara Sanitetsslakt i Skara AB Tel: 0511-215 25

Uppsala Upplands Nödslaktservice AB Tel: 0706-03 54 54 / 0706-20 82 54

Karlstad Ekebergs Farmartjänst AB Tel: 054 - 53 30 33 / 0706 - 43 74 44

Borlänge SG Nödslakt Tel: 0706-02 91 11 / 0706 - 02 91 12

Gotland AVL. Transporter AB Tel: 0498-330 31 / 0703-30 81 00

Bollnäs Bollnäs Djurservice AB Tel: 0703-96 41 09 / 0706-47 73 73

Lit Lits Djurservice AB Tel: 0703-34 54 35 / 0706-75 97 90

Tavelsjö Umeå Djurtransport AB Tel: 0706-99 62 19

Piteå Lundmans Djurtransport AB Tel: 0911-177 63 / 0706-36 24 12

www.svensklantbrukstjanst.se

Broschyren "Hantering vid avlivning av får" kan laddas ner eller beställas på www.jordbruksverket.se